కథానిక:

నాయకురాలు

శ్రీమదువఃహార్తి

ఆమె ప్రొద్దున్నే లేస్తుంది. కోడికూతకన్న ముందే నిద్ర ముగిస్తుంది. గుడ్డి నక్షత్రమే ఆమెకు గడియారం. అంతకంటె పెద్ద గడియారం ఆమెశరీరమే! రెండు గంటల నిద్రకే ఆమె శరీరం శ్రమను తీర్చుకుంటుంది.

ఆ వేళ ఆమె ప్రొద్దున్నే లేచింది. కచ్చికా తాటాకు తీసుకుని తలదగ్గరున్న పెద్ద చెంబును చేత బట్టుకుని దొడ్డిలోకి వెళ్ళి, ఆవునీ దూడనీ లేపి, దూడను తల్లి దగ్గరకు పంపించి నూతిదగ్గరకు వచ్చి పడి. పాలు ఎక్కువగా దూడ తాగేస్తుందనే భయంతో కాదు—ఆమె అలవాటు ప్రకారం రాత్రి అంతా పట్టిన పాచిని రెండు చిటికెల కచ్చికతో తోమిపారేస్తుంది. ఖర్చు మాత్రం పెద్ద చెంబుడు నీళ్లు. అవి ఎక్కువగా ముఖం కంటె చప్టానే తడిగాయంటే అతిశయోక్తి లేదు.

దూడ తల్లి పొదుగును వదల నని పేచీ పెట్టడం దాని దినకృత్యాల్లో మొదటిది. అలాగే చేసింది. 'అయ్'అని ఒక్క పెద్దఅరుపు అరిచిందామె. పక్కలాతన కర్రాడ దగ్గరకు వెళ్ళి ఒరిగిందిదూడ.

చెంబు అడుగున మిగిల్చిన రెండు నీళ్ళతోనూ పొదుగును కడిగి పాలను పితకడం ప్రారంభించిందామె. పాలధార చెంబులోంచి వెల్లడించిన సంగీతం మస్పష్టంగా ఆ నిశ్శబ్దంలో వినిపిస్తోంది. ఇంట్లోని ఇతరుల కందరికీ ఆ సంగీతమే మేలుకొలుపు. దాంతో అంతా మేలుకొని తీరాలి. లేదా ఆమె జబ్బ పుచ్చుకుని మేల్కొల్పుతుంది ఈ ఆపద సంభవించకుండానే అంతా మేల్కొన్నారు. నుయ్యి దగ్గరకు వచ్చిన వాళు, ముఖాలు కడుగుతున్నారు.

పాలు పితికిన చెంబును ఉట్టిమీద పెట్టివచ్చి నూతి దగ్గర అంతా హాజరయారా లేదా, అని ఆమె ఒకసారి చూసింది. అంతా ఉన్నారు. ఇంక ఆమె తరువాతి దినచర్యను ప్రారంభించింది. మామిడితోటలోకివెళ్లి చివరన ఉన్న గుడిసెలోని పాలేరుని లేపి వాడినెత్తిన తట్టబెట్టి రాత్రి గాలికి రాలిన మామిడి పిందెలను ఆ పెద్దతోట అంతటా గాలించి తట్టలో ఏరి వాడిని ఇంటికి వెళ్ళమంది. తోట చివరకు వస్తే ఆ పల్లెలోని బ్రాహ్మణ కుటుంబాల ఆఖరు ఇల్లు వసుంది. దొడ్డి గుమ్మంలోంచి యథాప్రకారం ఆ ఆఖరుయింట్లోకి వెళ్ళింది. నూతి దగ్గర ఆడవాళ్ళు బద్ధకాలు తీర్చుకుని కబుర్లు చెప్పుకుంటూ పుల్లలను నములుతున్నారు.

"నీకాసందర్రా—త్వరగా మొగాలు కడిగి మొగుళ్ళకి కాఫీలు పొయ్యండి" అంటూ కేకేసింది ఆమె.

"అదిగో—లక్ష్మమ్మా—వచ్చావే; రాత్రి నీ కొడుకు సంతనుంచి గేదెను తోలుకుని వచ్చాడా ?" అని ప్రశ్నించింది రత్తమ్మ.

ఏక వయస్కులకే స్నేహం ఎక్కువ. రత్తమ్మకూ లచ్చమ్మకూ స్నేహకారణం అదే. సంభాషణకు నాంద దొరికింది.

"వాడి మొహం సంతకే వెళ్ళింది. వాడికి గేదె వంగతి ఏం తెలుసు చెప్పు అక్కయ్యా! పెరకాలువ గట్టున కూచుని వాడు తోలుకొస్తున్న గేదెను చూసి నూట ఏభై ఏమిట్రా ఈ గేదె ఏమిట్రా! ఛీ తోలుకుపో, అని వెనక్కు పంపించాను. వాడు తిరిగి సంతకు వెళ్లి ఇంతవరకూ రాలేదు."

"పోనీ మళ్ళీ వారం సంతకి తోలుకెళితే కొంచెం లాభం వస్తుందేమో చూడలేక పోయావ్ ?"

"నువ్వు వెర్రిదానవు కాకపోతే మావాడంత అమాయకుడు దొరుకుతాడా ఈ గేదెను కొనడానికి !" అంది లచ్చమ్మ.

నిజమే. ఈ అమ్మేవాడొక్కడే మా మూలుగా వచ్చే అమాయకుడు. ఇంక మోసపోయేవాళ్ళందరు.

"రాత్రి నీ దగ్గెలా ఉందే కోడలా ?" అని లచ్చమ్మ మీనాక్షిని పలుకరించే ప్రశ్న వేసింది.

"బాగానే ఉంది—" మీనాక్షి జవాబు.

"క్రొత్తదంపతులకు నిద్ర ఏము టుందే! నేను అడగడం వెర్రిగాని" అంది తూనాబొడ్డు అనే ధోరణిలో లచ్చమ్మ.

"నీ కేం వెర్రమ్మోయ్—నిన్ను అన్నవాళ్ళు వెర్రివాళ్ళంటూ మీనాక్షి భర్త నుయ్యి దగ్గరకు వచ్చాడు.

"అప్పుడే లేచేవేమిట్రోయ్ ? ఔను లే, మీనాక్షి పెందలాడే లేచివస్తే నీకు నిద్రపడుతుందా ?" అంది లచ్చమ్మ.

లచ్చమ్మ రిమార్కులకి జవాబు చెప్పకుండా ఉండడం అందరికీ అలవాటు. లచ్చమ్మకి ఇలాంటి రిమార్కు లివ్వడం చాలా సరదా అనేకంటే, అలవాటు అనడం ఉచితం.

"ఏమిరా అబ్బాయ్! మావాడు గేదెను కొంటూండడం చూసికూడా పాడుగేదె అని చెప్పలేకపోయావురా కామేశం ?" అని లచ్చమ్మ ప్రశ్నించింది.

"నా కేం తెలుసునమ్మా! గేదెను చూస్తే దిష్టి తగుల్తుందనుకుంటాడు మీవాడు "అన్నాడు కామేశం.

దృష్టి అన్న పదం వస్తే లచ్చమ్మ కొంచెం కంగారు పడడమేకాదు ఆ రంగం నుంచి నిష్క్రమిస్తుంది. లచ్చమ్మ ఎదురుగా ఉన్నంత వరకూ ఆవు దగ్గఱకి దూడనివదలరు. సరికదా, ఆ ప్రయత్నంలో ఉన్నట్టే కనబడరంతా. పాలు పితికినప్పుడు లచ్చమ్మ దృష్టి ఆవుమీదకాని, దూడమీదకాని, పితికే వాడి మీద కాని పడితే ఆ ఆవు ఆరు రోజుల్లో ఒట్టి పోతుంది. ఇంక ఇన్నీ అడ్డుగా ఉన్నా ఆవిడ దృష్టి పాలచెంబు ఆకారం మీదపడితే చాలు. అదే ఆఖరి పాత్ర అని అంతా నిర్ధారణ చేసుకోవచ్చు.

రంగం మారింది. లచ్చమ్మ దిష్టిదిష్టి అంటూ నణుగుతూ కుడి ప్రక్క దొడిలోకి వెళ్ళింది. ఆ ప్రక్క నాలుగు రంగాలు దాటితే స్వగృహం చేరుతుందామె. ఈ నణుగుడు విన్నది మీనాక్షి ఆడబడుచు. లచ్చమ్మత్తా, బావ దూడను తోలుకొచ్చాడా ?" అని "ఏం ప్రశ్నించింది. ప్రశ్నలు పలకరించడానికి సాధనాలుగానే ఎదుటవాళ్ళు ఉపయోగించుకుంటా రని లచ్చమ్మ గ్రహించక పోవడమే పెద్దచిక్కు.

సీతమ్మ ప్రశ్నించి కట్టెలున్న పాకలోకి వెళ్లింది. లచ్చమ్మ వెనకనుంచి మెల్లిగా పాకవైపు అడుగులు వేస్తూ సంత చరిత్ర చూచాయగా చెప్పి "మీ అన్న చూస్తూచూస్తూ ఊరుకోవడంవల్లే మావాడికి ఈపాట్లు వచ్చాయి" అంటూ "షల్లలెప్పుడు కొట్టించాడే మీ ఆయన ?" అంది. "మొన్న పుంతలోని చింతచెట్టు చచ్చిపోతే కొట్టించా రత్తా అని" సీతమ్మ నాలుగు పుల్లలు చేతబట్టి పొయ్యి దగ్గరకు వచ్చి చతికిల పడింది.

కిరసనాయిలు బుడ్డిలోని నూనెను కాస్త కచ్చిక మీద వడ్డించి అగ్గిపుల్ల అంటించింది సీతమ్మ. "మీ వదిన చూసావే—నిద్ర బాగాపట్టిందా రాత్రి, అని అడిగితే, అన్న అడిగినదానికి నీకెందుకు? మా ఆడబడుచు వేసినట్లే వేసావ్ ప్రశ్న అని ఎంత ఇదిగా జవా బిచ్చిందనుకున్నావ్ సీతా !" అంది లచ్చమ్మ.

పుల్లలు అంటుకున్నాయి. చాలచురుకుగా అంటుకున్నాయి. సీతమ్మ ముఖంలోని కళ కళ క్రొత్త మాటలు తెలియబరుస్తున్నాయి. సీతమ్మ, లచ్చమ్మ ఉందా లేదా అని చూడకుండానే ఎడమ చేతి వైపు చూసింది. మీనాక్షి మొగుడికి చెంబు, నీళ్లూ అందిస్తోంది.

"అంటుంది అత్తా! కాస్త థర్డ్‌ఫారం వరకూ చదువు వెలిగించిందికదూ! అంచేత ఇలాంటి సమాధానాలు చెప్పడం బాగా నేర్చుకుంది. ఏం పనా! పాటా? తెల్లవారి లేచింది మొదలు ముఖం ముడుచుకుని పండిలా జవాబులు చెప్పి ఎక్కడా లేని గొప్పని వెలిగించుకోవడమే ఆమెకు పని" అంది సీతమ్మ."

"నువ్వు అన్నది నిజమే సీతా! రెండు ఇంగ్లీషు ముక్కలు, కాస్త కుట్టుపనీ నేర్చుకుందని పెద్ద మిడిసి పాటుపడుతుంది. నీకూ దానికీ పోలి కేమిటే! నైజగుణం బైటపెట్టుకోవడమే కాని ఆమె సమాధానాన్ని లెక్కచేయకు. ఏదో నా కూతురులా భావించి నన్ను నోరారా లచ్చమ్మత్తా అని పిలుస్తావని నీమీద విరుచుకు పడుతున్న వాళ్ళగురించి చెప్పాను. ఏమీ అనుకోకు. వెళ్ళొస్తా కాని, నాలుగు చింత పేళ్లు ఇద్దూ. మావాడు నిన్న సంతకి వెళ్లి ఇంకా రాలేదా; వస్తే గాని పుల్లలు కొట్టడం ప్రారంభమవదు." అంది లచ్చమ్మగారు.

సీతమ్మ వెంటనే లేచి పాకలోకి వెళ్ళి పదిపుల్లలు ఇచ్చింది లచ్చమ్మకు. ఆమె వాటిని మోసుకుని తృతీయ రంగంలో ప్రవేశించింది.

ఆ ఊళ్ళో అంతా లచ్చమ్మకు బంధువులే! అంటే వంశాల తరబడి అక్కడ వుండడమే బంధుత్వానికి దారి ఏర్పడిందే. కాని ఆమె శాఖవారు ఆ ఊళ్ళో ఎవ్వరూ లేరు. ఐనా పై వాళ్ళకి మాత్రం ఈ బంధుత్వంలోని స్నేహం కనబడదు. ఊళ్లో వాళ్ళు లచ్చమ్మగారిని పీలుని బట్టి అత్తా, పిన్నీ, మామ్మా అని పిలుస్తూంటారు. లచ్చమ్మకూడా హాస్యం కోసం వరుసల్ని మారుస్తుంటుంది. అవసరం కోసం ఆప్యాయతను వెలిబుచ్చే తమ్ముడూ, అబ్బాయీ, అమ్మాయీ అనే వరుసల్ని ఉపయోగిస్తుంది.

తృతీయ రంగంలోనివారంతా ఒక అడుగుకి ముందువేసి రోజును వెళ్ళగొడుతున్నారు. ఆ దొడ్డిలో ప్రాథమిక పాఠశాలలోని మేష్టారు స్నానం చేస్తున్నారు. మేష్టారు శుద్ధ కొంటితనం గల మనిషి. లచ్చమ్మని చూస్తే వెక్కిరించడంలో వస్తు ఈమె శాపనార్థాలకి లెక్కచెయ్యని వ్యక్తి ఈయన. ఎప్పయమే కొంటితనాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. బెదురుతూండే ప్రాణులకే మూఢవిశ్వాసాలంటే భయమూ భక్తీ ఉంటాయి.

మేష్టారు సీతారామయ్యకి లచ్చమ్మ విషయంలో బెదురులేదు గాని, దేవుడంటే భయంలేని భక్తి ఉంది. "ఏం ఒదినా! లేచినవేళ మంచిదే! లాభసాటి వ్యాపారం! ఎక్కడ సంపాదించావ్ కష్టాల్ని ?" అని అరిచాడు ఈమెను చూడగానే.

"ఇంకా స్నానం చేసి కాఫీ పొయ్యిదగ్గరకు పోలేదురా సీతయ్యా! వెళ్లావనుకున్నా. నీ కళ్ళబడ్డాయా! సీతమ్మ ఇచ్చింది."

"వెర్రిబాగుల సీతమ్మే ఇచ్చి ఉంటుందనుకున్నానులే! మీనాక్షి సీతమ్మా ఇంకాస్సేపు ఉంటే జుట్టూ జుట్టూ పట్టుకోరు కదా!"

"అదేమిట్రా అలా అంటావ్! నేనేమన్నా రంపీలు పెట్టా నంటావా ?"

"అలా అని అన్నానా నేను ? ఏదో పుల్లలిచ్చి నందుకు లెఖ్ఖాపత్రం లేకుండా దానధర్మాలు చేస్తావని వాళ్ళిద్దరూ పేచీలు పెట్టకోరా అని నేను అన్నా"

"నీ తప్పించుకోవాలి కేం లే" అంటూ లచ్చమ్మ ఆ రంగంనుంచి నిష్క్రమించింది. పుల్లలబరువువల్ల కదలడం తప్పనిసరి అయిందే కాని, ఆమెకు నిజంగా రసాస్వాదయంలో ఉన్న వాదనను వదలి వెళ్ళా లని లేదు.

నాలుగో రంగంలోని వెంకటశాస్త్రి సంసారానికి లచ్చమ్మ అంటే మహాభయం. నన్ను ముట్టుకోకు నామాల కాకి అనేరకం శాస్త్రి సంసారం. ఒళ్ళు పై ఆధారపడకుండా కాలం గడిపే రకం అది. అంచేతనే వారంతా ఆ భావంతో ఉంటారు. ధనవంతులు ఈ అంటీ ముట్టని భావంతో ఉండరు. దరిద్రులు అలా ఉండలేరు. ఉన్న కాస్త భూమిమీద వచ్చే ఆదాయం సంతృప్తిగా శాస్త్రిగారికి సరిపోతుంది అంతే. అతను మధ్యమ తరగతిలో పెద్దమెట్టులోని వాడు.

లచ్చమ్మ నిత్యకృత్యం ప్రారంభించి అక్కడకు వచ్చే సమయానికి అంతా దొడ్డిలోంచి వీధిలోకి వెళ్ళిపోతారు. ఆ శాల్లకూడా ఇంటి మధ్యగానున్న గదనే వంటకు ఉపయోగిస్తారు. ఈ భయం అంతా ఒక్క లచ్చమ్మగారి వల్లే కాని మరొక కారణంలేదు. అందరి నోళ్ళ నూ పడడం శాస్త్రిగారికంజులకు ఇష్టం లేని పని. అందరికీ అయిష్టం. లపడం కూడా వారికసచ్చదు. అంచేత వీరిని గోమేఃమీద పిల్లి వాటం. పేచీలలో సాక్ష్యాలకు రారు. పేచీలోకి దిగిన వాదప్రతివాదులు ఏకాంతంగా వీరితో విషయాలు చెబితే ఇద్దరినీ వెనకేసుకొని వచ్చేటట్టు మాట్లాడతారు. అందుచేత లచ్చమ్మకి నాలుగో రంగంలో విరామం అప్పుడప్పుడు తటస్థిస్తుంది.

"ఒరేయ్ వెంకా" అని పాలేరుని పిలిచింది. వాడు వసగెత్తుకుని వచ్చి లచ్చమ్మ చేతిలోని పుల్లలు అందుకున్నాడు. అబ్బాయి వచ్చాడురా అన్న లచ్చమ్మ ప్రశ్నకు పాలేరు ఆవు దూడలా తలఊపాడు.

ఈమె మాటలు విని లచ్చమ్మ సుపుత్రుడు లక్ష్మి నారాయణ దొడ్డిలోకి వచ్చాడు. లాభం నష్టం లేకుండా అతను గేదెను వదుల్చుకొని వచ్చినందుకు లచ్చమ్మ ఆనందించింది. కోడలు కాఫీ అందిచ్చింది. గంగాభాగీరథులతో సమమైన లచ్చమ్మకి కాఫీ ఏకాదశి నాడు తప్ప మిగిలిన రోజులలో ఔషధ తుల్యమైన అలవాటు. ఏకాదశనాడు తాగ నని ఆమె చెబుతుందే కాని నమ్మడానికి వీ ల్లేదని ఆ ఊళ్లోని కుర్రకారంతా ఆమెపై విమర్శను వెల్లడిస్తారు.

ఔషధప్రాయంగా కాఫీ పుచ్చుకుని లచ్చమ్మ పెద్ద పొయ్యిదగ్గర కూచుంది. ఆ యింట్లో కాఫీ త్రాగే వ్యక్తులు పెద్దవాళ్ళు ముగ్గురే కాని పిల్లలు ముగ్గురూ ఎన్నడూ కాఫీని రుచిచూడలేదు. పిల్లలు ఈ ఇంట్లో ఉండగా రుచిచూడలేరుగాని వాళ్ళ అమ్మమ్మగారింటికి వెడితే రెండుపూటలా కాఫీ త్రాగుతారు ఈ పిల్లలు ముగ్గురూ లక్ష్మీనారాయణ ప్రథమ భార్య సంతానం. తల్లిలేని పిల్లలు. అందుచేత లచ్చమ్మకీ కోడలు పార్వతమ్మకీ వీళ్ళంటే అభిమానం తక్కువ. వాళ్ళ మొహాన్ని కాఫీలేదు పాలులేవు. పిండివంటలు చేసుకుంటే పెద్దలంతా నిర్మొగమాటంగా తిన్న తరువాత మిగిలిన పదార్థాన్ని ముగ్గురు పిల్లలకి పంచుతారు. అన్నంకూడా వరి అన్నం కాదు. జొన్న అన్నం. పొద్దున్న చద్ది అన్నం కూడా ఇదే. లేత్రాయంలోని పిల్లలకి జొన్న అన్నం ఏం అరుగుతుందో అని భయం పెద్దలకిలేదు. ఖర్చు తక్కువ. ముగ్గురూ ఆడపిల్లలే! చిన్న పిల్లకి ఐదేళ్ళుంటాయి. వీళ్ళపెళ్లి ఖర్చులే కాకుండా ఈ తిండి ఖర్చులు కూడానా అని పెద్దల ఆలోచన.

పిల్లల్ని లచ్చమ్మ బడికి తోలింది. వీధి అరుగు మీద నించుని ఆమె పిల్లల్ని సాగనంపుతుంటే బండి వస్తున్న చప్పుడు వినబడి పిల్లలు ఆగారు. "ఏం—నిలబడి పోయారు ?" అని ఉరిమింది. "జట్కా వస్తోందే మామ్మా! చూచిపోతాం" అన్నారు పిల్లలు. ఆ పల్లెలో సైకిలు గంట వినబడినా పిల్లలంతా సైకిలు చుట్టూ పనులు మానుకుని మూగుతారు. అలాంటి గుర్రం టకటకలు, మెడలో మువ్వల గణగణలు చెవిలో పడ్డ తర్వాత పిల్లలు ఏం పని చేస్తారు ?

బండిమలుపు తిరిగి సాగుతోంది. లచ్చమ్మ గారు ఏడాదిక్రితం వేసిన కంకరరోడ్డు మీదకే వచ్చి పిల్లల వెనక నిలబడింది. "ఓహో! మాధవరావా! ఎప్పుడూ రాక !" అని పిలిచింది ఆమె. బండిలోని మాధవుడు మళ్లీ కలుసుకుంటా నని సౌంజ్ఞ చేశాడు.

తరువాత 12 గంటల వరకూ ఆమె ఇంట్లోనే కాలక్షేపం చేసింది. ఇంట్లో ఉన్నంతసేపూ చరిత్ర అట్టే సాగదు రెండోపెళ్ళి కోడలు చిన్నదైనా లచ్చమ్మకు తాళం వేసే రకమే. ఎదురు చెప్పనంతకాలం ఎవరైనా సరే లచ్చమ్మ ఆదరణని సంపాదించవచ్చు. కోడలు అవునూ మళ్లే చెప్పిన ప్రకారం సంచరిస్తుంది.

భోజనా లయాయి. కాస్త విశ్రమించకుండానే లచ్చమ్మ మాధవరావుని చూడడానికి బయల్దేరింది. ఈయన ఆ పల్లెకు పెద్ద, రత్తమ్మగారి భర్త. ప్రయాణం విశేషాలు అడిగి లచ్చమ్మగారు కాకినాడలో తన తమ్ముని యోగక్షేమాలు అడిగింది. కాకినాడలోని తమ్ముణ్ణి మాధవరావు చూడకపోయినా అంతా కులాసాగా ఉన్నారని చెబుతూంటాడు.

మాధవరావు వచ్చేలోగానే మీనాక్షి సీతమ్మల సమరం ప్రారంభమైంది. నాన్నగారు ఊళ్లో లేక పోయారని సీతమ్మ విజారిస్తే, దెబ్బలాడడానికి నిర్భయంగా ఉంది మీనాక్షమ్మకు. జట్కా బండిని చూసేవరకూ మీనాక్షమ్మ తెలివినంతనీ ఉపయోగించి వాదించింది. ఆ తరువాత సీతమ్మ వాదనకే బలం దొరికింది. నాన్నను చూడగానే ఆమెకు అరుపు జాస్తి అయింది. మాధవంగారు సంగతంతా రత్తమ్మగారి ద్వారా విని "రెండు రోజులు నేను ఊళ్లో లేకపోతే చాలుకదా— ఈ దెబ్బలాటలు ప్రారంభమౌతాయి. ఎందు కొచ్చిన పోరు ఇది ? మీకెన్నోసార్లు చెప్పాను లచ్చమ్మని ఇంట్లో గుమ్మం తొక్కనీయొద్దని—మీరు వినరు. పోనీ వచ్చిన ముండని ఏవో రెండు మాట్లాడి సాగనంపమన్నాను. అదీ చెయ్యరు. దెబ్బలాటలంటే మీకూ సరదాయే ఆమెలాగ. ఊరునుంచి వచ్చాక కాస్త స్థిమితంగా కూచుందామంటే వీలులేక పోయిందికదా !" అని మాధవరావు సమరాన్ని అంతమొందించాడు.

పాపం ఆయన అనుకున్నట్టు కాస్త విశ్రాంతి తీసుకుందామనుకుంటూంటే, కాకినాడలోని తమ్ముని విశేషాలు అడగడానికి వచ్చింది లచ్చమ్మ. ఎన్నాళ్ళనుంచో లచ్చమ్మ చర్యల్ని ఓర్పుతో సహించిన మాధవరావు ఈసారి ఊరుకోలేదు.

"నీకేం పనీపాటా లేదూ? పుల్లలు కావలిస్తే కావాలని పీడిస్తే ఇస్తాముగా! వీళ్లకీవాళ్లకీ తంపీలు పెట్టి పనులు చేయించుకోవడం దేనికి? నీకెన్నో సారులు చెప్పా—నువ్వు వినవుకదా !"

"ఏమిట్రా మాధవ! ఇలా మారిపోయావ్! నేనేం తంపీలు పెట్టాను ?" అంది ఆశ్చర్యంగా.

(19-వ పేజీ చూడుడు)

యుద్ధానికి పూర్వపు దరలకన్న తక్కువ

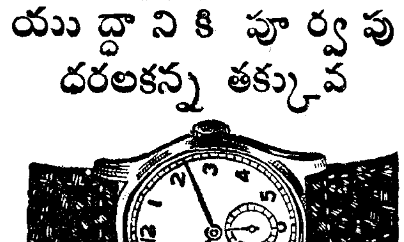

స్విస్ మేడ్. సరిగా టైం చూపును. ప్రతిదీ 8 ఏళ్లు గ్యారంటీ. రాళ్లు అమర్చబడినది.

గుండ్రం లేక చతురం క్రోమియంకేసు	రు. 20/8
„ „ మేలిరకం	రు. 25/-
బిళ్ల పరుపు ఆకారం క్రోమియంకేసు	రు. 30/-
„ మేలిరకం	రు. 38/-
రోల్డుగోల్డు (10 సం॥ గ్యారంటి)	రు. 55/-
రెక్టాంగ్యులర్. టాను. వంపుగలది	
బ్రైట్ క్రోమియం కేసు	రు. 42/-
రోల్డుగోల్డు (10 సం॥ గ్యారంటి)	రు. 60/-
15 రాళ్ళు రోల్డుగోల్డు	రు. 90/-

అలారం టైంపీసు

సర రు. 18/-, రు. 22/- మేలిరకం రు. 25/-
బిగ్ బెన్ రు. 45/- పోస్టేజి అదనము

H. DAVID & CO.,
Post Box No 11424, CALCUTTA

గ్రంథ పరిచయము

రసౌషధ విజ్ఞానము

గ్రంథకర్త: ఇంద్రకంటి వెంకటేశ్వరశర్మ; సంపాదకులు: డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతి; 'ఆయుర్వేదశిక్ష', గవర్నరుపేట, బెజవాడ. వెల రూ. 7-8-0

ఆంగ్ల ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రాలలో ప్రవీణులయిన డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతిగారి సంపాదకత్వంలో వెలువడుతున్న గ్రంథాలలో నూతనప్రచురణ రసౌషధవిజ్ఞానం. గ్రంథకర్త ఈ శాస్త్రాన్నంతా క్షుణ్ణంగా క్రొత్తగా వ్రాయటానికి పూనుకోక, ప్రాచీన గ్రంథాలనుంచి ముఖ్యసూత్రాలను ఒక క్రమంలో సమకూర్చి విపులంగా విమర్శించాడు. కొన్ని ఔషధయుల స్వానుభవాలుకూడ అనువైనచోట్ల చేర్చడమయింది.

రసాయనశాస్త్రం అవతరించటానికి ప్రపంచంలో బంగారంపైగల వ్యామోహమే మూలకారణమని స్థూలంగా చెప్పవచ్చును. సామాన్య లోహాలనుంచి బంగారం తయారుచేయడానికి జరిపిన తతంగాలనుంచే అనుకోకుండా ఈ శాస్త్రం అభివృద్ధిచెందింది. పాదరసంలో బంగారం కరిగిపోతుంది కాబట్టి ఈ రెంటికీ ఏదో సంబంధం ఉన్నదని పాదరసాన్ని బంగారంగా మార్చటానికి ఎన్నివిధాలుగానో ప్రయత్నించారు. దీనిని సాధించినవాళ్ళు అనేకులున్నారని సంపాదకుని నమ్మిక. మోసగాళ్ళ హస్తలాఘవానికికూడ ఇది మంచి అవకాశం ఇచ్చింది. ఏది ఎట్లా ఉన్నా, దీనివల్ల వ్యాధి నిముక్తికిమాత్రం అనేక ఔషధాలు ఏర్పడినవి.

ఖనిజాలన్నిటిలోను పాదరసం శక్తివంతమైనది కాబట్టి రసశాస్త్రప్రవర్తకులు పాదరసానికి ప్రాముఖ్యత ఇచ్చారు. వ్యాధి చికిత్సలో ఇతర ఖనిజాలను విడిగా కొంతవరకు ప్రయోగించినా, సాధారణంగా పాదరసంతో సంయోగం చేసి అధికంగా వాడడం ఆచారమయింది. వనమూలికలకుకూడలేని ప్రాధాన్యత ఈ రసౌషధాలకు సిద్ధించింది.

ఈ గ్రంథాన్ని మూడు భాగాలుగా విభజించారు. మొదటిది ఖనిజవర్గం. దీనిలో పాదరస సంస్కారాలను వివరించారు. ఉపరసాలకు, లోహ ఉపలోహాలకు, రత్న ఉపరత్నాలకు శోధన మారణాదులను వర్ణించి రసౌషధ యోగాలను వాటి నిర్మాణ ప్రకరణలను ఉదహరించారు. రెండవభాగం విషవర్గం. నాభి, నల్లమందు, ధత్తూర మొదలైన స్థావర విషముల లక్షణాలను, వాటి అధిష్ఠాన భేదాలను, మాత్రపరిమితిని, ఉపశమనాది విరుగుళ్లను ఈ భాగంలో వివరించారు. ఇక మూడవభాగము జాంతవర్గం. కస్తూరి, గోరోజనం, తేనె, పాలు, మొదలైన జంతు సంబంధ పదార్థాలను గురించి దీనిలో చెప్పబడినది.

సంస్కృతమూలానికి విపుల తాత్పర్యం ఇవ్వడమే గాక ఆయా పేజీలకు క్రిందిభాగాన ఇంకా విశదీకరించే విషయాలను ఉదహరించారు. కొలు అయినంతవరకు ఇంగ్లీషు పేర్లను కూడ ఇచ్చినట్లయితే ఇంకా బాగుండేది. సమగ్రమైన విషయసూచిక, పదసూచిక కావలసిన విషయాన్ని చూచుకొనేందుకు అందికగా ఉన్నవి. ఈ పుస్తకం ఆయుర్వేద విద్యార్థులకు ఎంతో ఉపయోగకారిగా ఉంటుందని చెప్పడానికి సందేహం లేదు. 'రవి'

* * *

మహమ్మదీయ రాజ్యాలలో

జాతీయ వికాసము

రచన: కాళీపట్నం కొండయ్య; కల్చరల్ బుక్స్ లిమిటెడ్, పెరంబూరు, మద్రాసు. వెల రు. 1-8-0.

ఈజిప్టు, అరేబియా, సిరియా, పాలస్తీనా ట్రాన్స్‌జోర్డాన్ మొదలైన ముసల్మాను రాజ్యాలలో అంకురించిన జాతీయవికాస చరిత్రను ఈ చిన్న పుస్తకంద్వారా సవిస్తరంగా తెలిసికోవచ్చును. ఈ రాజ్యాలన్నీ ఒకప్పుడు తుర్కీ సామ్రాజ్యంలో ఇమిడిఉండేవి. 19వ శతాబ్దంలో ఈజిప్టుకు స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించింది; కాని పెట్టుబడుల నెపంతో బ్రిటిషు సామ్రాజ్యవాదులు చేసినమోసానికి లొంగిపోయింది. అరాబిపాషా, ముస్తఫా కమాలు, జగ్లూలుపాషా నహాస్‌పాషా మొదలైన నాయకులు దాస్యశృంఖలాలనుంచి తప్పించటానికి ఎంతో ప్రయత్నించి కొంతవరకు సఫలులైనారు. కాని ఇప్పటివరకూ పూర్తి విజయం సమకూరలేదు. సిరియా, పాలస్తీనా మొదలైన రాజ్యాలు ప్రథమప్రపంచసంగ్రామానంతరం తుర్కీ సామ్రాజ్యం విచ్ఛిన్నంకాగా నానా జాతి సమితి ధర్మకర్తృత్వానికి లోబడవలసి వచ్చింది. ఇంగ్లీషువారు, ఫ్రెంచివారు ఈ దేశాలను తమ అధీనంలో పెట్టుకుని ఉన్నారు.

ప్రారబ్ధంవల్ల ప్రాచ్యదేశాలకు మాంద్యం సహజమయింది. పాశ్చాత్య సంస్థలతోను, సంస్కృతితోను తటస్థించిన సంపర్కంవల్ల ఈ దేశాలు ఉజ్జీవితం కావటానికి అవకాశం లభించింది. పారతంత్ర్యంలో మునిగి తేలిన ప్రజలలో అదృష్టవశాత్తూ అంకురించిన ఆత్మగౌరవం జాతీయోద్యమరూపంగా వ్యక్తమవుతుంది. ఈ జాతీయోద్యమం బలవంతం కావడానికి పరప్రభుత్వపు నిర్బంధ చర్యలు ఎంతో తోడ్పడుతాయి. సకాలంలో సరియైన నాయకత్వం లభిస్తే స్వాతంత్ర్యయుద్ధం విజయవంతమవుతుంది. ఈ క్రమపరిణామాన్ని గ్రంథకర్త సజీవమైన శైలిలో చక్కగా విశదీకరించాడు. 'రవి'

* * *

నాగరికత చరిత్ర

రచయిత: ప్రొఫెసర్ జోడ్; అనువాదం-చింతా దీక్షితులు; కల్చరల్ బుక్స్ లిమిటెడ్, పెరంబూరు, మద్రాసు 11, వెల రూ. 1-4-0.

విఖ్యాత తత్వశాస్త్రవేత్త ప్రొఫెసర్ జోడ్ ఈ పుస్తకాన్ని ఇంగ్లీషు బాలబాలికల కోసము వ్రాశాడు. పిల్లలేగాక పెద్దవాళ్ళుకూడ చదవవలసిన దీ గ్రంథం. ఉపోద్ఘాతంలో నాగరికత అంటే ఏమిటో సంభాషణ రూపాన వివరించాడు. భోగాలు అనుభవిస్తూ వైభవంగా కాలం గడపడం నాగరికత కాదు. రేడియోలు, మోటార్లు ఉపయోగించడం నాగరికత కాదు. అధికారాతిశయంతోను, హింసతోను సిదించే ఘనత నాగరికత కాదు. కళ, విజ్ఞానశాస్త్రము, వేదాంతము, రాజకీయ ధర్మము, నీతిశాస్త్రము మొదలయినవే నాగరికత లక్షణాలు.

నిరంకుశత్వానికి నాగరికతకు సంబంధం లేదు. అందువల్ల ఒక్క అశోక చక్రవర్తికి తప్ప మరి ఏ పాలకునికిగాని, సేనాపతికిగాని ఈ పుస్తకంలో తావులేదు. ప్రపంచంలో నాగరికుల సంఖ్య చాలకొద్ది: అందుచేత ఈ గ్రంథానికి చరిత్రలోని అధికభాగంతో జోక్యం లేదు.

ఈ చరిత్రలో ముందు గొప్ప మతాచార్యులను పేర్కొంటాడు. తరువాత గ్రీసుదేశపు కళలను, కొత్తవిషయాలను కనిపెట్టిన వారిని, విజ్ఞానశాస్త్రకారులను, విజ్ఞానాన్ని వ్యాప్తి చేసినవారిని క్రమంగా వర్ణిస్తాడు. ప్రస్తుతం సరిసమానంగా ధనం పంపకం కానందువల్ల ప్రజలలో సుఖం తగ్గిపోయి విప్లవాలకు ఏ విధంగా దారి తీస్తున్నదీ వివరిస్తాడు. ఇప్పటి సామాన్య ఆంగ్లేయ నాగరికతను వర్ణించి దాని అభివృద్ధికి మార్గాలను సూచించి పుస్తకం ముగిస్తాడు.

ఈ గ్రంథ అనువాదంలో, సిద్ధహస్తులైన దీక్షితులుగారు చాల ఇరుకున బడినట్లు గోచరిస్తుంది. నడక సాఫీగా వెళ్ళలేదు. భాష సజీవంగా లేకపోయినా విషయాన్ని తెలుసుకోడానికి ఉపయుక్తంగానే ఉన్నది. 'రవి'

* * *

చైనా నూతన ప్రజాస్వామికం

రచన: మా-సి-యాంగ్; అనువాదం:-పి. వి. శివయ్య; ప్రజాశక్తి ప్రచురణాలయం, బెజవాడ. వెల ఒకరూపాయి.

చైనా కమ్యూనిస్టుపార్టీ నాయకుడు మావ్-సె-టుంగ్ (మా-సి-యాంగ్) 1940వ సంవత్సరంలో వ్రాసిన గ్రంథానికి ఇది అనువాదం. ఉత్తర చైనాదేశంలో ఈ పార్టీకి విపరీతమైన పలుకుబడివుంది. అక్కడ 12 లక్షల పార్టీ సభ్యులు ఉన్నారు. పదిలక్షల సాయుధసైన్యం, 30 లక్షల ప్రజారక్షణ సైన్యంతో సుమారు 20 కోట్ల ప్రజానీకంపైన నాయకత్వం వహించింది. జపానుతో యుద్ధం జరుగుతున్నంతవరకు ఈ కమ్యూనిస్టులు చాంగ్ కై షేక్‌తో సహకరించారు. కాని జపాను ఓడిపోయినతరువాత ఈ రెండు పార్టీలకు అంతర్యుద్ధం తిరిగి ఆరంభమయింది. రష్య ఒకరికీ, అమెరికా ఒకరికీ పరోక్షంగానో, ప్రత్యక్షంగానో మద్దతు ఇస్తున్నవి. చివరకు శాస్త్రరీత్యా గెలుపు మాదే అంటాడు మా-సి-యాంగ్.

నూతన ప్రజాస్వామిక రాజకీయాలు, నూతన ప్రజాస్వామిక ఆర్థిక విధానము, నూతన ప్రజాస్వామిక సంస్కృతీ — ఈ మూటియొక్క కలయికయే నూతన ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వ స్వరూపమూ, స్వభావము. సామ్రాజ్యవాదపు వ్యతిరేకత, జమీందార్లకు వ్యతిరేకత దాని ప్రధాన లక్షణాలు. ఇలాంటి నూతన చైనాను నిర్మించడానికి చేస్తున్న కృషిని ఈ పుస్తకంలో విపులంగా వర్ణించారు. 'రవి'

* * *

గెలుపు మనదే

కథల సంపుటి. రచయిత పర్చాదుర్గాప్రసాదరావు. వెల: అర్ధరూపాయి. ప్రతులకు: అభ్యుదయ ప్రెస్ గవర్నరుపేట, బెజవాడ.

* * *

ఏక దేశం,
న్యాయం

రెండు నాటకాలు. రచయిత: కొండముది గోపాలరాయశర్మ. నాటికప్రతి ఒక్కొక్కటి వెల: రూపాయి. ప్రాప్తిస్థానం: తాబ్బూరి సుబ్బారావుగారు, పవరుపేట, ఏలూరు.

నాయకురాలు

(11-వ పేజీ తరువాయి)

పల్లె లిస్తున్న సీతమ్మతో లచ్చమ్మ సంభాషణ కయ్యాలకు దింపి ఉన్న వార్తను ఆమెకు తెలియజేశారు.

"నా పిల్లలమీద ఒట్టు. అన్ని ఉడిగిన దాని వది సీతమ్మ: మీనాక్షి అందని చెప్పలేదు. రామః రామః గుళ్లో దీపం ఆర్పుతాను కావలిస్తే." అంది లచ్చమ్మ.

ఈ శపథాలను ఆ ఊళ్లోవాళ్లెవ్వరూ లెక్క చెయ్యరు. అందుచేత రుజువుచేయడం వరకూ లచ్చమ్మను తీసుకురారు. అదే ఆమెకు జరిగే అన్యాయం!

"నువ్వీ గడప ఇంక తొక్కకు; లచ్చమ్మా! తెలిసిందా? ఇదే ఆఖరు సారిగా చెబుతున్నాను. ప్రతీ రోజూ నీకు పోట్లాటే సరిపడ్డదు. నా ఇంట్లో పోరు ఉంటే నా కసహ్యం. ఎవళ్లైనా సరే కయ్యాలాడితే దిలుస్తాను. ఈ గుమ్మం తొక్కక మర్యాదగా ఇంటికి వెళ్లు" అన్నాడు మాధవరావు.

మాధవరావుకీ ఈమెకూ వయస్సు అట్టే తేడా లేకపోయినా గంగాభాగీరథ సమానత్వమే లచ్చమ్మని పెద్దదానిగా చేసింది. అందుచేత అతన్ని ఒరేయ్ అనడం అలవాటు. పల్లెలో అన్ని చోట్లా ఇలాంటి ఆప్యాయత కనిపిస్తుంది. కాని, అది పైని ఉన్నంతగా లోపల కనబడదు. అదే పల్లె మోసగించే లక్షణం.

లచ్చమ్మ వెనక్కి అడుగువేసింది. రోడ్డు మీద పోతూన్నంత సేపూ మాధవరావు వంశాల్లోనివారందరినీ తిట్లతో సత్కరిస్తూనే ఉంది. ఈమె కంఠస్వరం వినిపించగానే ఇరుగు పొరుగున్న ఇళ్ళవాళ్లు తలుపులు మూసుకున్నారు. పైన అరుగుమీద ఉన్న జనం లోపలికి వెళ్లారు.

సాయంకాలం వరకూ లచ్చమ్మకి కాలక్షేపం అయింది. కొడుకుని ఎన్నోసార్లు ప్రోత్సహించింది మాధవరావును ఎదిరించమని. కొడుక్కి పేచీ అంటే సరదాయే కాని మాధవరావుతో మాట్లాడడానికి భయం ఎక్కువ. ఆ భయాన్ని కప్పిపుచ్చుతాడు. అటు తల్లిని వెనకేసుకునీ రాలేదు. కొడుక్కి తల్లినీ మాధవరావునీ ఎదిరించలేని పిరికితనం ఉంది.

ఆఖరికి "అలాగే లే అమ్మా! తొందరపడకు. సమయం రాకుండా ఉంటుందా? ఆనాడు నేనూ తగినట్లు జవాబిస్తాను" అన్నాడు లక్ష్మీనారాయణ.

సాయంకాలమైంది. దీపాలు వెలిగాయి అందరి ఇళ్లల్లో రాత్రి మగవారంతా మాధవరావు ఇంటి అరుగు మీద కూర్చుని లచ్చమ్మ కేసు గురించి ముచ్చటించారు. అందులో అందరి వాదనలూ విన్నాక మాధవరావుగారే "లచ్చమ్మ వట్టి వెర్రిబాగులముండ" అని జాలిగా అన్నాడు. మిగిలినవారంతా తల లూపారు.

ఈ మాధవరావు గారి వ్యాఖ్యానం వైర్లెస్‌లా లచ్చమ్మకి అందింది. మరునాటి దినకృత్యానికి అడ్డు తొలగింది.

ఆమె ప్రొద్దున్నే లేచింది. అంతా మధ్యాహ్నం లేస్తారని కాదు; కోడి కూతకన్నముందే నిద్ర ముగించిందామె. గుడ్డినక్షత్రమే ఆమెకు గడియారం. అంతకంటె పెద్ద గడియారం ఆమె శరీరమే! రెండు గంటల నిద్రకే ఆమెశరీరం శ్రమను తీర్చుకుంటుంది.

మామిడితోటలోంచి రత్తమ్మ దొడ్డిలోకి అడుగు పెట్టగానే ఎవ్వరూ పలకరించలేదు. కాని తానే "ఏమిటో మాధవ నన్నలా కేకలేస్తాడు గాని, వానికి నేనంటే ఎంతో అభిమానం! నిజంగా నేను వెర్రిబాగులదాన్ని. కోపంకొద్దీ కేకలువేస్తాడు గాని వాడన్నట్టు చేయమనా ఏమిటి? అంటూ "రత్తమ్మా, మాధవ లేవలేదా!" అని ప్రశ్నించింది.

"లేచారు" అంది రత్తమ్మ. సంభాషణలకి అడ్డు తొలగింది.

"వస్తానే" అంటూ అనాడు లచ్చమ్మ ఒకటి, రెండు, మూడు, రంగాలు దాటి నాలుగో రంగానికి ఒక్క నిమిషంలో వెళ్లిపోయింది.

రత్తమ్మ కూడా లచ్చమ్మ వెడుతూంటే "వెర్రిబాగుల్ది" అంది. మీనాక్షి నవ్వింది. రెండో రంగం నుంచి సీతమ్మ నవ్వింది. సీతారామయ్య గట్టిగా నవ్వాడు.

నెరసిన వెంట్రుకలఔషధము

రంగు పూయనక్కరలేదు. ఆయుర్వేద చికిత్స. తెల్లని రంగును మార్చి శాశ్వతముగా వెంటుకలకు నలుపు నిచ్చును. గుణం కానిచో డబ్బు వాపసు చేయబడును. తెలుపు కొంచమైయుండిన రూ 2-8-0; మధ్యరకమైయుండిన రూ 3-8-0; పూర్తిగా యుండిన రూ 5-0-0.

గమనింపు -ఇది మెదడుకు కంటికి మంచి పోషణ నిచ్చు ఔషధము.

Bharat Kalyan Aushadhalaya
No. 18, P. O. Katri Sarai, (Gaya)

హోం ప్రింటింగు పాకెట్ ప్రెస్సు

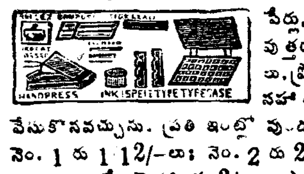

పేర్లు, అడ్రెసులు, పుత్తరాలు, కరపత్రాలు, ప్రోగ్రాములు దీని సహాయంతో అచ్చువేసుకొనవచ్చును. ప్రతి ఇంట్లో వుండవలెను. ఖరీదు నెం. 1 రు 1 12/-లు; నెం. 2 రు 2/-లు; స్పెషల్ రు 2 8/ శ్రేష్ఠమైనది రు 3/ లు; ప్యాకింగు పోస్టేజి 14 అణాలు. ప్రతి ఆర్డరుతో ఒక ఫ్యాన్సీ బొమ్మల చేతిగడియారం, ఒకలైటు, ఉచితం.

VICTORIA WATCH CO., (P.)
Post Box No. 12216, Calcutta 5.